

חולין ב

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף ב. כתב בספר האשל (לקוטי שושנים, מער' ל אות ה) שהגאון החתם סופר זצ"ל קודם שהתחיל ללמוד מס' חולין התענה, וגם צייה לתלמידיו שיתנו צדקה, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. וכן מצאתי בספר הזכרון להחת"ס (עמוד ו) בזה"ל, "גזרתי ביום א' תענית קודם התחלת המס', כמבואר בספר חסידים להתענות קודם מס' חולין ויבמות, גם יש בזה עוד הרגש למבין" עכ"ל. והנה בספר חסידים לא נמצא דבר זה, אך כן כתב בספר יוסף אומץ [לר' יוסף יוזפא האן נורלינגן, ח"ב פרק התורה] שנהגו הקדמונים נוחי גפש שקודם שהתחילו מס' חולין בישיבה גזרו תענית, והטעם מפני שלא יקטרג המשטין על תלמידי חכמים המראים הלי' שחיטה בעצמם [ע"י במס' גיטין (נו:)] עה"כ (תהלים מד-כג) "כי עליך הורגנו כל היום" אלו ת"ח שמראין הלי' שחיטה בעצמן, דאמר רבא כל מילי ליחזי איניש בנפשיה בר משחיטה כו', ועיי'ש במהרש"א ח"א"ג, ועיי'

[כן]. ועיי' בחי' חתם סופר למסכתין (פתיחה למהד"ק ד"ה פתח, ופתיחה למהד"ב) בזה"ל, לעומת שהתחיל בדיני שחיטה, שהוא ממת האכזריות, ע"כ סיים המס' בשלוח הקן שהוא ממת הרחמנות כו', והתחיל בהכל שוחטין,

2. רמב"ם הלכות שחיטה פרק א הלכה א

מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל שנאמר וזבחת מבקרך ומצאנך, ונאמר בבכור בעל מום אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל, הא למדת שחיה כבהמה לענין שחיטה, ובעוף הוא אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף וגו' ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם החיה.

3. כסף משנה הלכות שחיטה פרק א

[א] מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול וכו'. כתב מי שירצה, לומר שאינה מצוה שחייב האדם לעשותה עכ"פ כמו תפילין וציצית שופר סוכה ולולב.

4. לבוש יורה דעה סימן א סעיף א

מצות שחיטה היא מן התורה, דכתיב [דברים יב, כא] וזבחת מבקרך וגומר. וכן חיה ועוף ילפינן מקרא לקמן סימן י"ג שצריכים שחיטה, אבל עיקרי פירטי דיני הלכות שחיטה אינם מבוארים ולא מרומזים בתורה אלא הם הלכה למשה מסיני, שכן כתוב וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתך, דמשמע כאשר צויתך במקום אחר. והיכן ציוהו על הזביחה שהרי לא מצינו דיני שחיטה בהדיא בתורה במקום אחר, אלא הכי קאמר כאשר צויתך על פה בסיני...

5. ספר החינוך - מצוה תנא

ואומר גם כן על צד הפשט כי מצות השחיטה היא מאותו הטעם, [1] לפי שידוע כי מן הצואר יצא דם הגוף יותר מבשאר מקומות הגוף, ולכן נצטוינו לשחטו משם טרם שנאכלהו, כי משם יצא כל דמו ולא נאכל הנפש עם הבשר. [2] ועוד נאמר בטעם השחיטה מן הצואר ובסכין בדוק, כדי שלא נצער בעלי החיים יותר מדאי, כי התורה התירן לאדם למעלתו ליזון מהם ולכל צרכיו, לא לצערן חנם, וכבר דברו חכמים הרבה באיסור צער בעלי חיים בבבא מציעא [ל"ב ע"ב] ובשבת [קכ"ה ע"א] אם הוא אסור דאורייתא, והעלו לפי הדומה שאסור מדאורייתא:

6. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף ב עמוד א

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה. בראשונים [בשיטמ"ק הנמ"ח] כאן עמדו דלכאורה היה לתנא לסדר קודם מצות שחיטה ואיך שוחטים ומקום שחיטה היכן, ואחר כן למנות את הכשרים והפסולים לשחוט, וכמו שבאמת סידר הרמב"ם ביד החזקה, ומדוע שינה התנא לשנות מיד מי הם הפסולין לשחוט.

ותירץ בשיטמ"ק דמשום דסיים מסכת מנחות במשנה שנאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח ובעולת עוף אשה ריח ניחוח וכו' לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים, בא התנא כאן לומר דדוקא לענין קרבנות בעי כוונה [ולכן חש"ו ומתעסק פסולים לשחיטת קדשים] אבל לענין שחיטה לא בעי כוונה, ולכן חש"ו שחיטתן כשרה [ולגבי דין מצוות צריכות כוונה עיין במלחמות לקמן סוף"ג דבקדשים ליכא דין זה וצ"ב].

7. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד א

הכל שוחטין - כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים דף לא:) כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשים דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו ברישא אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין...

8. תוספות זבחים דף לא/ב

שהשחיטה כשרה בנשים - בגמרא מוכח דנשים שוחטות אפילו לכתחילה הא דתנן ששחטו דיעבד משום דבעי למיתני טמאים דלכתחילה לא ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דקתני ברישא מיכן תשובה למה שכתבו בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה ועוד כתוב בהן שחט ולא בירך וערום ששחט שחיטה פסולה ונראה שהם חומרות בעלמא שהיה ואמר אותו החכם שכתב הלכות ארץ ישראל:

9. רא"ש על חולין פרק ראשון - סימן א

ובהלכות ארץ ישראל כתב דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות. ואין הש"ס שלנו סובר כן מדאמר בפ' כל הפסולין ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשירה בזה. ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה ומשום דבעי למיתני טמא דלכתחלה לא שמא יגע בבשר תנא ששחטו. ואם איתא דנשים לא ישחטו לכתחלה הוה ליה למימר מנשים דמתני ברישא. ועוד דאפילו בחולין לא ישחטו לכתחלה. ואותו חכם שכתב הלכות א"י כתב חומרות מדעתו וכמו כן כתב:

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

ובמרדכי (סי' תקעא) כתב בזה"ל, כתב רבינו ברוך, ראיתי כתוב בהלכות שחיטה שהביא ר' אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים, אמר יהושע מפי משה מפי הגבורה כו'. ובשלטי הגבורים (א. מדפי הרי"ף) העתיק דברי המרדכי בזה"ל, הלכות ארץ ישראל שכתב אלדד הדני כו'. וכ"כ בספר האגור (סי' אלף סב). ובכרתי ופלתי (סי' א סק"ג) כתב, שאלדד הדני הביא ספר שחיטות שהיה מקובל אצל עשרת השבטים. ועי' במדבר קדמות להחיד"א (מער' ח אות יח) שאלדד הדני היה

מעשרת השבטים וכא מעבר לנהר סמבטיון בימי רב צמח גאון. וע"ע בספרו שם הגדולים (מער' צ אות י) דבספר אלדד הדני הנדפס בקושטניא בשנים קדמוניות יש תשובות רב צמח גאון על אשר שאלוהו אם יעשו כדברי אלדד הדני כמה שחולק על התלמוד, ואמר שכך מקובל לעשרת השבטים מפי יהושע מפי משה מפי הגבורה, והשיב להם בטוב טעם שיש לתלות ששכח מהרפתקי דערו עליה כו'.

הראשונים [וכמש"כ החיד"א בספרו עין זוכר (מער' י אות א) ובמראית העין (סוף מס' מעילה) שהראשונים היה להם ירושלמי על סדר קדשים ונאבד ממנו, וע"ע באמרי בינה (למהר"ץ חיות, סי' ב) שהאריך בזה], וא"כ היה להם להביאו מירושלמי ולא מאלדד הדני. ועי' באריכות בספר שאלו שלום ירושלים, ובספר ציד רמיה, ובתשו' מנחת אלעזר (ח"ד סי' נד) בענין הירושלמי לקדשים שהוכיחו בכמה ראיות שהוא מזויף. ולפ"ז תמוה מש"כ

והנה לפני כתשעים שנה יצא לאור ירושלמי על סדר קדשים, והרבה גדולים הוכיחו שהוא מזויף, ובירושלמי שם בריש חולין הובא מאמר זה המובא בתוס' כאן, וכנראה עשו זאת המדפיסים בכוונה, דע"כ יאמינו דמש"כ התוס' ה"א א"י היינו ירושלמי, ולפי כל הנ"ל מוכח בהדיא שזה מזויף, דה"ל א"י הוא מאלדד הדני שהיה בזמן הגאונים, והרבה ראשונים חלקו עליו בזה, ועוד דירושלמי על סדר קדשים הרי היה לפני

כו' עי"ש באריכות. ועי' במקור ברוך (ח"ג פכ"ז סוס"י יח) ובהערת הר"א אפשטיין לספר הל' שחיטה לאלרד הדני (עמוד כט) שכתבו השערה דספרו של אלרד הדני היה נקרא הלכות א"י, והוא ר"ת "אמר יהושע", על שם שהספר מתחיל בתיבות אלו [וכמו מדרש לקח טוב שנקרא כן ע"ש התחלתו בפסוק זה, וכן מדרש שוחר טוב, וכהנה רבות], אך אחד המעתיקים חשב שהוא ר"ת "ארץ ישראל", ועל כן כתב במפורש הלכות ארץ ישראל.

11. ספר מרגליות הים [קי:]

עליהם הענן וכיסה אותם, וכשם שגלו לשלש גליות כן גלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה לשלש גליות, מה טעם, בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה בידך [יתזקאל כ"ג ל"א], וכשהן חוזרין הן חוזרין משלש גליות, מה טעם, לאמר לאסורים צאו [ישעי' מ"ט ט] אלו שגלו לפני מנהר סמבטיון, ולאשר בחושך הגלו אלו שירד עליהם הענן וכיסה אותם, על דרכים ירעו אלו שגלו לדופני של אנטוכיא, ובתורת כהנים אמ' בבאור ואבדתם בגוים [ויקרא כ"ו ל"א] ר"ע אומר אלו עשרת השבטים שגלו למדי, ובתוספתא סנהדרין [פי"ג יב] אמ' על עשרת השבטים ר' אומר יש להם חלק לעוה"ב שנאמר [ישעי' כ"ו יג] והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והגדחים בארץ מצרים אלו עשרת השבטים. במאמרים האלה הם כל מה שעמדו עליו הספרים שלנו, וספור הדני והאגרת אשר לו ושחיטת חולין אשר נשמרה ונמסרה ממנו וגם הדבורים הנזכרים בשמו הם הראיה היותר נכונה בענין זה עכ"ל המגילת סתרים, וראה עוד במגילה י"ד ב, יבמות

ז, וראה במגילת סתרים לרבינו נסים מקירוואן [בס"ס מלחמת השם לרבינו אברהם בן הרמב"ם שהוצאתי לאור ראה שם ע' קכ"ה סי' יא ובהערה שם] שכתב: ושאל על הענין הנפוץ באומה מספורי השבטים ושהם נמצאים במדבר, האם זכרו רז"ל זה או לא, והתשובה היא כי אמנם זכרו רז"ל את זה, ואזכיר לך מה שעמדתי עליו ממאמריהם בענין זה, אמרם בב"ר דר' הושיעא בפ' ויצא יעקב [פ' ע"ג] א"ר יהודה ב"ר סימון לא למקום שגלו עשרת השבטים גלו שבט יהודה ובנימין, עשרת השבטים גלו לפני מנהר סמבטיון, שבט יהודה ובנימין מפוזרין בכל הארצות, ובהגדה דש"ש אף ערשנו רעננה אלו עשרת השבטים שהם לפני מנהר סמבטיון, ובל"א א"י בפ' כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב אמרו לשלש גליות גלו ישראל אחת לפני מנהר סמבטיון ואחת לדפני של אנטוכיא ואחת שירד

12. פני יהושע מסכת חולין דף ב עמוד א

בתוספות בדיבור המתחיל הכל שוחטין. כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשים שוחטות לכתחלה כל' עד סוף הדיבור. ולכאורה היה נראה לי ליישב שיטת הלכות ארץ ישראל בזה דעיקר הטעם לאסור שחיטה בנשים מפני שדעתן קלות כוונתן בזה כיון שדעתן קלות לא מהימני ולא סמכינן אבדיקת סכין דידהו דכיון דבדיקת סכין טירחא גדולה הוא כדאמרינן לקמן גבי שחיטת מומר דמיטרח לא טרח וברישי פרק קמא דפסחים ובכמה דוכתי אמרינן להדיא דכל מידי דאית בהו טירחא אשה לא מהימנא וכמבואר בפוסקים, אם כן לפי זה שפיר מצינן למימר דנהי דמדינא דגמרא נשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשים היינו משום דבימי חכמי המשנה וגמרא היו צריכין להראות סכין לחכם כדאיתא לקמן בגמרא (דף ט' ע"א) דהא דאמר ר"ש דשיעור שהיה כדי ביקור היינו כדי ביקור חכם ופי' רש"י אבדיקת סכין קאי, וכל שכן לענין שחיטת קדשים דכמה ממונים היו שם על לשכות בית החליפות לצורך בדיקת הסכינים, מה שאין כן האידנא דאין מראין סכין לחכם שמחלו חכמים על כבודם ואם כן חזר הדין לסיני דאין הנשים נאמנות ...

13. ספר שערים מצוינים בהלכה

גדולה, ולא סמכינן עלייהו כו' עי"ש. ובכרתי ופלתי (סי' א סק"ב) תירץ, דקדשים שאני דאי אפשר לשחוט בלא עומד על גביו, שהכהן המקבל את הדם לצורך זריקה היה רואה מעשה השחיטה, וא"כ לדעת הפוסקים דהחשש מפני עילוף, אין כאן שום חשש, שהוא רואה שלא נתעלפה, משא"כ בחולין יש לחשש שמא יתעלפו שדעתן קלות כו' עי"ש.

ובתשובה מאהבה (ח"א סי' צח) דחה דבריו, דאם חיישינן שתתעלף, היה לנו לחשוש שמא יבאו קדשים לידי פסול [דמה"ט טמא במוקדשין לא ישחוט לכתחילה שמא יגע בבשר ויביא קדשים לידי פסול ואיכא הפסד

14. שו"ע יורה דעה - סימן א (א)

הכל שוחטין לכתחלה, אפילו נשים: הגה - יש אומרים שאין להניח נשים לשחוט, שכבר נהגו שלא לשחוט, (וכן המנהג שאין הנשים שוחטות) (ב"י בשם האגור) ... (טור בשם הרמב"ם) ולכן נוהגין שאין אדם שוחט אלא א"כ נטל

קבלה לפני חכם, (אגור בשם הלכות א"י). ואין החכם נותן לו קבלה, עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ביד. ולכן נוהגין שכל הבאין לשחוט, סומכין עליהם לכתחלה. ולא בדקין אותם לא בתחלה ולא בסוף, דכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם, (ד"ע). ובקצת מקומות נוהגין להחמיר עוד, דהמקבל נוטל כתב מן החכם, לראייה שנתן לו קבלה.

15. ספר שערים מצוינים בהלכה

ומרדכי. אבל בב"י (יו"ד סי' א) הביא הלשון נשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה שמא יתעלפו. ובדרישה (שם סק"ב) הקשה, אם הטעם שמא יתעלפו, הו"ל למימר שלבן רכות, דכיון שהלב שלהן חלש, יש חשש שמא יתעלפו, אבל דעתן קלה היינו שאין נוהרין מעבירות כו', ועוד הרי התוס' ושאר הפוסקים הביאו רק הטעם שדעתן קלות כו', אך הביא שמצא בסמ"ג (עשין קמא) הלשון, דנשים לא ישחטו שמא יתעלפו מפני שדעתן קלות [ועי' ...]

16. ספר שיעורי הרב

סימן א

דין נשים בשחיטה

א.

כתב השו"ע (יו"ד סי' א ס"א) "הכל שוחטין לכתחילה אפילו נשים". והוסיף שם הרמ"א שיש אומרים שאין להניח לנשים לשחוט הואיל וכבר נהגו שלא לשחוט. והיא דעת האגור שהובאה בב"י שם דהואיל ולא נהגו הנשים לשחוט, ממילא אין להן לשחוט "כי המנהג מבטל הלכה"¹. וכבר תמה עליו הב"י, דבשלמא אם הנשים היו רוצין לשחוט ואנו לא היינו מניחים להן, שפיר היה אפשר להביא ראיה מזה שאין להן לשחוט, אבל איזה ראיה יש להביא מזה שלא ראינו נשים שוחטות, הא אמרינן בעלמא ד"לא ראינו אינה ראיה"². ות"י הש"ך שם (ס"ק א) דאולי האגור ס"ל כדעת מהרי"ק דלגבי מנהג שפיר אמרינן דלא ראינו הוי ראיה.³

ועפ"י יסוד מהרי"ק אפשר לבאר עוד כמה מנהגים שהביא הרמ"א. חדא, הא דכתב הרמ"א בהל' אבילות (יו"ד סי' שפא ס"א) דאע"ג דמדינא רחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן אסורה לאבל רק תוך שבעה, מ"מ האידנא נהגו לאסור כל רחיצה כל ל' יום, "ואין לשנות המנהג כי מנהג קדום הוא ונתייחד עפ"י ותיקין". ועוד כתב הרמ"א שם (סי' שפט ס"ג) ד"א דאסור לאבל ללבוש בגדי שבת תוך ד' שבועות הראשונים, ואח"כ מותר אפי' על אביו ואמו, אך נהגו איסור כל י"ב חודש על אביו ואמו.

ולכאורה ב' מנהגים אלו תמוהים, דהיאך אפשר לייסד מנהג בשב ואל תעשה, הא לא ראינו אינה ראיה. אלא ע"כ צ"ל דס"ל להרמ"א כדעת מהרי"ק דאע"ג דאין ניהוג בשוא"ת מברר מהי הקבלה בנוגע לפסק ההלכה, וכ"ש שאינו קובע ההלכה היכא דליכא אפי' שיטה א' כאותו ניהוג, מ"מ ניהוג בשוא"ת קובע ויוצר מנהג, ובתורת מנהג חייבים לקיימו.

ב.

שחיטה כמינוי הקהל

נראה להוסיף עוד טעם אמאי אין להניח לנשים לשחוט. דהנה כתב הרמ"א (סי' א ס"א) ש"א דאין לסמוך על החוקה דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אלא כדיעבד, אבל לכתחילה יש לברר אם הבא לשחוט יודע הלכות שחיטה. וכבר נהגו שאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה לפני חכם, ואין החכם נותן לו קבלה עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה וגם יודע לאמן את ידיו. ומעתה הואיל ועכשיו נהגו ליטול קבלה מחכם, ממילא א"צ לבדוק כל הבא לשחוט, דאומדנא דמוכח הוא שכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם עכ"ד.

ונראה דמאחר שנהגו ליטול קבלה מחכם כרי לשחוט, ממילא שוב לא חשיב ענין השחיטה כמעשה איסור והיתר בעלמא שכל א' ראוי לו, אלא הרי הוא כמינוי הקהל. ומה"ט אין להניח לנשים לשחוט. דהנה כתב הרמב"ם בהל' מלכים (פ"א ה"ה) ש"אין מעמידין אשה במלכות שנאמר 'עליך מלך' ולא מלכה, וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש". הרי מבואר שאשה אינה ראוייה לשום מינוי ושורה ולא רק להיות מלכה. ולפיכך הואיל וענין השחיטה אינה רק מעשה איסור והיתר בעלמא, אלא הרי הוא נידון כמינוי הקהל, ממילא מסתבר דכמו שאין אשה ראוייה לכל מינוי ושורה, ה"ה נמי אינה ראוייה להיות "שוחט העיר"⁴.

ויש להביא ראיה לכך שנשים פסולות לשחיטה רק מפני שאינן ראויין למינוי ושורה, שהרי הב"י הביא בשם הכל בו שנשים שוחטות לעצמן, ותמה עליו דאיזה חילוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים, הרי אף נשים הן בכלל איסור נבילה, וא"כ הלא הן צריכות הכשר שחיטה כמו אנשים. ונדחק הב"י לפרש דמה שכתב הכל בו "לעצמן" היינו לומר שהן שוחטות לבדן, וא"צ שיעמוד אחר על גבן. אולם לפי דברינו יש ליישב דברי הכל בו בפשיטות, דהואיל נשים פסולות לשחיטה רק מפני שאינן ראיות למינוי ושורה, ממילא מסתבר שאינן פסולין אלא לשחוט לאחרים, דרך שחיטה לאחרים היא בכלל מינוי הקהל, משא"כ שחיטה לעצמן.

אבל אחרים מותרים. / ובתשרי נודע ביהודה (מהר"ק יו"ד סי' ב) הקשה השואל על שיטת ר' אלדד בן מחלי, מהא דתנן כאן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה, וקאי על חרש שדיברו בו חכמים בכל מקום שאינו מדבר ואינו שומע, וא"כ ע"כ שחט בלא ברכה, ולמה שחיטתו כשרה, והנוכח"י כתב שיש להקשות מהא דאמרי' לקמן (יב:) זרק סכין והלכה ושחטה כו', דמיירי שלא כיוון לשחוט, וא"כ ע"כ לא בירך. / ותירץ דשיטת ר' אלדד שאוסר השחיטה, משום דס"ל דכיון שהזיד ולא בירך, והשחיטה שייך להברכה, א"כ הו"ל כמומר לאותו דבר, או עכ"פ כחשוד לאותו דבר, והשחיטה פסולה עפ"י הדין כו', וכל זה במחויב לברך ולא

וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה. כתב המרדכי (סי' תקצא) דבהל' שחיטה של ר' אלדד בן מחלי כתוב, שאם שוחט בלא ברכה פיגול הוא כו'. ובטו"ז (יו"ד סי' יט סק"א) הביא דבריו, וכתב דמש"כ המחבר (שם ס"א) שאם שחט ולא בירך כשרה, בא לאפוקי משיטה זו. ובדרישה (יו"ד סי' כח סק"ה) כתב בשם תשובת הגאונים, שחט או כיסה והזיד ולא בירך, חייב מלקות ואסור לאכול מן השחיטה, הוא דוקא, אבל אחרים מותרים. / ובתשרי נודע ביהודה

18. ספר שיעורי הרב

בשחיטה", עכ"ד. / הרי מבואר שהרמב"ן הבין דילפינן שחיטת חולין משחיטת קדשים, ולדידיה מסתבר שדין שניהן שוה. ויתכן שרש"י לא פי' כמו הרמב"ן מפני שהוא סובר דשחיטת חולין ושחיטת קדשים מהוות ב' פרשיות נפרדות, וממילא לא ילפינן זו מזו.

ונראה שגם הרמב"ם אויל בשחיטת הספרי, ולפיכך הבין דהואיל וילפינן שחיטת חולין משחיטת קדשים, ממילא כמו דשחיטת קדשים היא מצוה, ה"ה נמי י"ל לגבי שחיטת חולין. והכי מדוייק היטב מלשונו בספר המצוות שם, דלאחר שכתב ששחיטה היא מצוה שנאמר וזבחתי וגו' הביא לשון הספרי דמה מוקדשים בשחיטה אף חולין בשחיטה. ולכאורה כונתו ליסוד דבריו דילפינן עיקר מצות שחיטה בחולין ממצות שחיטה בקדשים.⁵⁵

ונפק"מ בזה – אם שחיטה היא מצוה או מתיר – לענין לכתחילה במעשה השחיטה. דהנה איתא במתני' ריש פ"ב דתולין (כו). "השוחט א' בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של א' כמוהו." ובגמ' שם "השוחט ידעבד אין לכתחילה לא, שנים בבהמה לכתחילה לא, עד כמה לשחוט ולזויל. איבעית אימא אחד בעוף ואיבעית אימא ארובו של א' כמוהו." ופי' רש"י "אחד בעוף וכו', דלכתחילה אצרכוהו רבנן תרויהו." הרי מבואר דס"ל דמה"ל ל"ע לשחוט ב' סימנים בעוף או כל הסימנים בבהמה אף לכתחילה אלא רק מדרבנן.

אולם הרמב"ן בחידושו שם נסתפק בדבר, שכתחילה כתב שעיקר מצות שחיטה מה"ל היא לשחוט כל הסימנים בבהמה וב' סימנים בעוף, אלא דהכי אנגמריה רחמנא למשה דסגי בדיעבד ברוב סימנים בבהמה ובסימן א' בעוף. אך לבסוף העלה דאפשר דלא בעינן שנים בעוף וכולו בבהמה אלא מדרבנן (כדעת רש"י), דבדאורייתא לא מחלקינן בין לכתחילה לדיעבד.⁵⁶

סימן י

שחיטת חולין ושחיטת קדשים

נחלקו הראשונים אם יש מצוה בשחיטת חולין או לא. דהנה כתב הרמב"ם במנין המצוות (מ"ע קמו) שיש מצוה "לשחוט בהמה חיה ועוף ואחר יאכל בשרם". והשיג עליו הראב"ד שם ד"יו אין לו טעם, ואולי לאו הבא מכלל עשה עשה". ועיי' ש"ב בס"מ שפי' דהרמב"ם סובר דשחיטה היא מצות עשה למי שרוצה לאכול בשר.⁵⁴ וכנראה שהראב"ד הבין דשחיטה אינה אלא מתיר בעלמא. וקצת צ"ע, מאין ידע הרמב"ם ששחיטה היא מצוה ולא רק מתיר.

והנראה בזה, דהנה יש להסתפק בעיקר יהא שבין שחיטת חולין לשחיטת קדשים: האם שחיטת חולין אינה אלא סניף לשחיטת קדשים, דילפינן עיקר דין שחיטת חולין משחיטת קדשים, או דילמא שחיטת חולין ושחיטת קדשים מהוות ב' פרשיות נפרדות.

ונראה שנחלקו בזה הראשונים. / דהנה רש"י פי' עה"פ וחבת וגו' כאשר צויתך (פר' ראה יב, כא), "למדנו שיש צווי בוכיחה היאך ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו למשה מסיני." / אבל הרמב"ן שם פי' דמתחילה צוה הקב"ה שהקרבנות טעונין שחיטה, ועכשיו כשבא להתיר בשר חולין אמר וחבת וגו' כאשר צויתך בענין הקרבנות, ושם לזה נתכוונו רבותינו כשאמרו בספרי "כאשר צויתך, מה קדשים בשחיטה אף חולין

ועיין עוד בשו"ע (סי' יט ס"א) שכתב דאם שחט ולא בירך הרי זו שחיטה כשירה. וביאר שם הש"ך (ס"ק א) דאפי' הזיד ולא בירך כשירה. וכתב הט"ז (ס"ק א) שבא

59) והעיר הר"צ שכטר שליט"א דאולי ההלכות א"י סובר דהיתר השחיטה תלוי בקיום מצות שחיטה. ומעין זה מציעו בגמ' ברכות (טו). דקבעי למימר דמתני' דחרש המורכב ואינו שומע שתרם תרומתו תרומה בדעיבד אתיא כו' יוסי, דאע"ג דס"ל לוי' יוסי דקרא ולא השמיע לאונו לא יצא אפי' בדעיבד, ה"מ בקריאת שמע שהמצוה היא היא הדיבור, משא"כ בתרומה ולא בברכה תליא מילתא. כלומר, שאין הברכה מעכבת בדעיבד בקיום מצות הפרשת תרומה. ולכאורה צ"ע, דהיכן מציעו במתני' שחרש המורכב ואינו שומע יצא המצוה בדעיבד, אולי רק חל דין הפרשה להתיר איסור טבל, אך ידי חובתו במצות הפרשה לא יצא כל עיקר. אלא משמע דסברה הגמ' שהיתר הפרשה תלוי בקיום המצוה, וממילא אם הברכה היתה מעכבת בקיום המצוה, לא היה איסור טבל נותר ע"י מעשה הפרשה בלא ברכה. וע"ע בזה בחוברת "קול צב"י (ח"ג עמ' 11).

לאפוקי ממה שהביא המרדכי בשם הלכות א"י שאם שחט בלא ברכה שחיטתו אסורה. והנראה לבאר בזה, דאם שחיטה אינה אלא מתיר בעלמא מסתבר שאין הברכה מעכבת בה, דמעשה שחיטה בודאי מתיר אף בלא ברכה. וברעת ההלכות א"י צ"ל דס"ל תרתי – חדא דשחיטה היא מצוה, ועוד שהברכה מעכבת בקיום המצוה.⁵⁸ אלא דבריו תמוהים, דאף אם הברכה מעכבת בקיום המצוה ושחיטה, מ"מ מסתבר שאינה מעכבת בחלות היתר השחיטה, וממילא אין לפסול שחיטתו אף אם לא בירך, וצ"ע.⁵⁹

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

אם אחד עומד על גביו סגי. ובפשטות נראה לומר, דנקט לשון רבים דקאי על כל אחד מהפסולים, שלכל אחד יש אחד שעומד על גביו, וכדנקט מתחילה "וכלן" ששחטו, דקאי על חרש שוטה וקטן, וה"נ "ואחרים" כולל כל העומדין ע"ג כל הפסולים והיינו "ואחרים רואין אותן", דהיינו החש"ו. וע"ע בדברינו

ואחרים רואין אותן. כתב בתבואות שור (סי' א ס"ק כט) אע"ג דתנן "אחרים רואין" לשון רבים, דמשמע דלא מתכשר אלא בשנים רואין אותו, לאו דוקא הוא, דבחד נמי סגי כדמשמע בגמ' לקמן (יב.), וכ"כ הרמב"ם

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

דמיירי שרוצים לראות כדי להתיר, ולא שראו במקרה, ואע"ג שבכל עדות דעלמא כשר אפילו לא כיונו לראות, הכא שאני דאיכא דקדוקים הרבה כו' עי"ש. וכן מצאתי בהדיא במאירי (ד"ה חרש) דדוקא כשאותן אחרים מתכונים ליתן לב על שחיטתן, דאל"כ הרי

ואחרים רואין כו'. מדקדק בתבואות שור (יו"ד סי' א ס"ק לו) למה נקט "ואחרים רואין" הו"ל למימר "ואחרים ראו", כמו שנקט מקודם "וכלן ששחטו" לשון עבר, אלא בדוקא נקט האי לישנא, לאשמועינן

21. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף ב עמוד א

והא דתני יקלקלו בלשון עתיד לאשמועינן דאין מוסרין להן חולין לכתחלה ופירש"י ז"ל (לקמן י"ב ב') אפי' אחרים רואין אותן [1] דמועדין הן לקלקל תמיד, כלומר ואיכא משום בל תשחית [2] א"נ דאיכא למיחש דכיון דרגילין בכל עת לקלקל דלמא ישוהו וידרסו ולא אדעתיהו דאחרים העומדים עליהן

22. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד א

וסופג את הארבעים - וא"ת הוה ליה למימר וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר [2] ויש לומר דחד בשלו וחד בשל חברו כדאמר בתמורה (דף ט.) וכגון דאמר חברו כל הרוצה להמיר בבהמתו ימיר דבענין אחר אין ממירין בשל אחרים והכי איתא בהדיא בתמורה פ"ק.

23. תוספות תמורה דף ב/א

וסופג את הארבעים - וא"ת אמאי לא תני שמונים דהא כתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו ולא ימיר אותן [1] ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה [2] ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי צריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חברו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר:

24. ספר קהלות יעקב

עשה מעשה וכנס לא אמרו דדיבורו נחשב מעשה חלל לחלות התמורה הוא המעשה וכו' חייב עבירה משום שמעשה זו (כיינו חלות התמורה) נעשית ע"פ דיבורו ולכן מיחשב חלות התמורה מעשה עבירה דידי' וחייב עלי' וא"כ התינה לאו דלא ימיר שהוא חזרת שלא לעשות את החולין קודם שפיר איכא טעמא דדיבורו איחטעניד מעשה שהרי חלה התמורה, אבל חזרת לא יחליפנו דלפי ה"ל חזרתו הוא מה שצא להוציא את הבקדש לחולין צוה הא לא כוונתו מעשיו כלום שהרי בקודם נשאר קודם (חלל)

וגראה דלפ"מ שחפסו כחוס' צחירון השני שיקר חזרת לא יחליפנו הוא שלא יצוה להוציא הבקדש ע"י תמורה וחזרת לא ימיר הוא שלא יכניס החולין לקדושת תמורה לפ"ז י"ל עוד טעם שאין לנקות שמונים וכו' ע"פ המבואר בד"ג שאמרו משום ריב"ג כל ל"ה שצחורה עשה צו מעשה לוקח לא עשה צו מעשה אינו לוקח חוץ מנשבע ומימיר ומקלל בשם כו' וצ"ח דמימיר חייב לא אמרו צממא שום טעם רק אמרינן ח"ל ריו"ח לחנא לא תיחנא מימיר משום דדיבורו עשה מעשה ומשמע שזכ עיקר טעמא דלוקח משום דדיבורו

דרחמנא חייבי הו"ל ונחכוין להוציא הבקדש לחולין כדפירש"י ז"ל) ולא איחטעניד שום דבר ע"י עבירה זו וכו"ל שפיר לאו שאין צו מעשה ומשוי"ח אינו לוקח חלל ארבעים דהיינו רק עבור לאו דלא ימיר שצטעורה זו איחטעניד מעשה וכמשימית ויש לפלפל עוד צוה וקלרתי.

25. חידושי הרשב"א מסכת חולין דף ב עמוד א

רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ... ור"מ דאסר אפילו בכי הא אסר לפי [1] שהרגיל בנדרים בא לידי לא יחל כמן שפירש"י ז"ל דלפעמים ידור בחוץ בנדר או בנדבה ובא לידי מעילה או לידי לא יחל, [2] ויש אחרים דנותנין טעם לדבר שהרגיל בקרבנות סומך על קרבנותיו ואינו נוזהר מן השגגות אבל מי שאינו רגיל בקרבנות נוזהר ויירא ומזדקק על עצמו ...

סתם חטאים. ועי' בתשו' אבני נזר (או"ח סי' כט) שהביא דברי הרשב"א לענין שלא להרבות בוידויין, דכיון שסומך על הוידוי אינו נוזהר במעשיו.

26. רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ח הלכה יב

אע"פ שהקדשות וחרמין והערכין מצות וראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו כדי לכופף יצרו ולא יהיה כילי ויקיים מה שצוו נביאים כבד את ה' מהונך, אעפ"כ אם לא הקדיש ולא העריך ולא החרים מעולם אין בכך כלום, הרי התורה העידה ואמרה וכי תחדל לנודר לא יהיה כך חטא.

27. כסף משנה הלכות ערכין וחרמין פרק ח

[יב] אע"פ שהקדשות והחרמין והערכין וכו' אם לא הקדיש ולא העריך וכו'. בריש חולין אמרינן הכל מעריכין ונערכין נודרים ונידרים הכי נמי דלכתחלה והא כתיב וכי תחדל לנודר לא יהיה כך חטא וכתיב טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ותניא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ואפילו ר"י לא קאמר אלא באומר הרי זו אבל אמר הרי עלי לא:

28. ספר חסידים - סימן תתרנ"ט

אדם שגמר בלבו, צריך להוציא בשפתיו, ואם אדם שדובר אמת בלבו חושב וגומר בלבו, יכתוב שלא ישכח מחשבותיו ולא יחל דברו. ואם אינו יכול לעמוד בו, ילך אצל חכם ויתיר למחשבותיו, אע"פ שלא הוציאם בשפתיו אלא שגמר בלבו, לפיכך על כל מחשבותיו יהרהר שלא יהא במחשבותיו כלום, כל זמן שלא הוציאם בפיו. אע"פ שכתוב (תהלים קיט קו) נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך, לא ישבע בזמן הזה ולא ידור לעשות מצוה, שמא לא יקיים, וכתיב (קהלת ה ד) טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, או לא תקיים:

29. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף ב עמוד א

נמצאת למד נדרי איסור אסורין לדברי הכל, ונדרי הקדש בקרבנות נדבה ורשות גמורה, פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה והלכתא כרבי יהודה, ונדרי הקדש דלכפרה או של מצוה לירוזי נפשיה, אי נמי בעת צרה, מותרין לכתחילה, ודברי הכל היא.

30. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד ב

אבל אמר הרי עלי לא - ... וא"ת והא כתיב (בראשית כח) וידר יעקב נדר וכתיב (יונה ב) את אשר נדרתי אשלמה וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לדורות שיהיו נודרים בעת צרה.

31. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף ב עמוד א

ותירצו שכבר דרשינן בבראשית רבה (פרשה ע') מאי נדר לאמר, אזהרה לדורות שיהיו נודרין בעת צרה, ועל זה סמכו לנודר נדבות לעניים ביום הכפורים לפי שהוא כעת צרה למלאות חסרונות לעניים שאי אפשר אלא ביום כנופיא.

32. ח'י' ריטב"א [קוק] נדרים י:

לפי שהיו בצרה. ומפני זה נהגו במקצת מקומות ליתן צדקות ושמן למאור בראש השנה ויום הכפורים בלבד, לפי שהוא יום הדין שספרי חיים פתוחים לפניו יתברך והוי עת צרה. ולפיכך נודרין כדי להנצל מן הדין ונודרין²⁴³ למחרתו לאלתר, ובשאר מקומות שנהגו לידור צדקות בשבתות וימים טובים, יש ליישב מנהגן שעושים כן מפני שיש מעצור לעניים, ואם לא ידרו להם היום שהוא יום כנופיא²⁴³ לא יהיה לעניים די צרכם, ולפיכך סומכין להקל בדבר²⁴⁴ מפני מחסור העניים שעומדין בצער.

וכיון שנדר חובה ברבים יתבייש הוא ולא יאחר אותה כלל, ואם רצה לאחר, הממונים מוציאין ממנו בזרוע²⁴⁵.

33. שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן רג

סעיף ג: הנודר, כאילו בונה במה בשעת איסור הבמות; והמקיימו, כאילו הקריב עליה קרבן, שטוב יותר שישאל על נדרו. והני מילי בשאר נדרים, אבל נדרי הקדש מצוה לקיימן. ולא ישאל עליהם אלא מדוחק וכן אם נשבע על איזה דבר, לא ישאל עליו אלא מדוחק (מרדכי פ"ג דשבועות בשם מוהר"ם וע"פ עב"י ס"ס ר"ל).

סעיף ד: צריך לייזר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור; אלא אם ישנו בידו, יתן מיד; ואם לאו, לא ידור עד שיהיה לו. ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם, יאמר: בלא נדר.

סעיף ה: בעת צרה מותר לנדור.

34. ש"ך יורה דעה סימן רג

יאמר בלא נדר - ר"ל שיאמר בפירוש בלא נדר אבל אין פירושו שיפסוק סתם ולא יאמר שהוא עושה משום נדר דאף אם פוסק סתם הוה נדר, פרישה, וע"ל סי' רנ"ז סעיף ג' ד'.

35. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד ב

אנא שחיתתן כשרה קא קשיא לי - משמע שרב אשי הקשה אותה קושיא ואע"פ שהיא סוגיית הגמרא ומכאן ראייה שרב אשי סידר הגמרא אע"ג דאביי ורבא נמי אתו לשנויי הך קושיא והם קדמו הרבה לרב אשי שמא גם בימיהם הקשוה כבר.

• עיין בספר שערים מצויינים בהלכה לגבי חתימת התלמוד

36. רש"ש מסכת חולין דף ב עמוד ב

גמרא מביא סכין ארוכה כו'. הא דלא מוקי דיעבד דמתניתין בסכין קצרה ובאומר ברי לי. הוא משום דארוכה היינו דאפשר לאיזדהורי דלא יגע וקצרה היינו דלא אפשר א"כ נגע עי' תד"ה דליתיה. אך בל"ז ל"ק. דחולין שנעשו עטה"ק כשירה השחיטה אפי' ודאי נגע. ועי' לקמן (לד ב) תד"ה והשלישי

37. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד ב

שמה יגע בכשר - ... הקשה רבינו אפרים איך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך מהר הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ"ק דכלים (מ"ח) החיל מקודש מהר הבית שאין טמא מת ועובדי כוכבים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה בנטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קל"ה אמה ואיך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך [1] וי"ל דלמאי דפיר"ת בעלמא דלא גזור היכא דנטמא בפנים ניהא [2] וכן לפירוש ר"י דפירש דלא החמירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה ויציאה אבל בשאר מקומות יכול ליכנס עד סמוך למחנה שכינה ממש אתי נמי שפיר ואין כאן מקומו [3] וי"מ דהכא מיירי בבמה ובזה יתיישב נמי בסמוך.

38. תוספות מסכת חולין דף ב עמוד ב

דליתיה קמן דנשייליה - ואע"ג דעזרה רה"ר היא כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יט): והיה לנו לטהר כאן מספק האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה"ר משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע ואי איירי בבמה אתי שפיר.

39. חידושי הריטב"א מסכת חולין דף ב עמוד ב

ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשירה. הקשו בתוספות מאי איריא ברי לי. דהא עזרה רשות הרבים כדאיתא בפרק קמא דפסחים (י"ט ב'), וספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור, ותירצו דהתם בספק שקול אבל הכא קרוב הדבר שנגע מתוך שטרוד בשחיטתו, ובכי הא לא אמרו ספיקו טהור, וכדאמרין בפרק קמא דנדה (ה' ב') גבי היה מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצידו וכו' ואם אי אפשר לו אלא אם כן נגע טמא, ומוכח התם דלא סוף דבר שאי אפשר, דאם כן פשיטא אלא שהיה קרוב ליגע, וכן אמרו בתוספתא (טהרות פ"ד ה"א) אם אי אפשר אלא אם כן נגע ספיקו טמא, אלמא לאו דוקא אי אפשר, וברשות הרבים עסקינן, ואפילו הכי ספיקו טמא, מפני שקרוב לטומאה יותר מן הטהרה, עוד תירצו דשאני ספק טומאה דגבי שמירת מוקדשים, דכיון דבעי למיעבד בהו שימור ואפילו היסח הדעת פוסל בהם, לא שרינן בהו ספק שימור, וכן תירץ רבינו הרמב"ן ז"ל, וזה עיקר דהא ודאי בסכין ארוכה ספק שקול הוא ולא דמיא להאי דנדה.

40. ספר שערים מצויינים בהלכה

שדה, ובאור שמח (אבה"ט פ"כ הי"א). ועפ"י סברא זו העלה בתשרי שואל ומשיב (מהד"ק ח"א סי' צד, וח"ג סי' פז, ומהד"ב ח"ד סי' קפב, ומהד"ג ח"א סי' קסז) דמדכתבה התורה (בא יב-יז) "ושמרתם את המצות", צריך שיהיה ודאי שימור, ולא מהני בה ספק, ולא ספק ספיקא, ואין להקל אפילו ברוב, כמו דלא אמרי' בקדשים ותרומה דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור, מדכתבה התורה (קרח יח-ח) "משמרת תרומתי". וכ"ה דעת המהר"ם שיק (או"ח סי' קכה, וסי' ריז). ועי' מה שהארכנו

41. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף ב עמוד ב

דליתיה קמן דנשייליה. וס"ד דאחרים רואים אותו לא מהני. בריטב"א הקשה וכי ס"ד דאחרים רואים אותו גרע מהוא עצמו אומר ברי דמהני, וכ"ש דהם נאמנים, וכי גרע מחש"ו דבאחרים רואים נאמנים. [1] וע"ש מה שתירץ. [2] וצ"ל דדוקא התם כיון דחש"ו ודאי מקלקלים, א"כ כשאחרים רואים דעתייהו לראות ולהבחין בשחיתתם אם כשרה, ויודעים שתלוי הדבר בראייתם, משא"כ בטמא במוקדשים כיון שכשהוא אומר ברי די לן בעדותו, הילכך כשאחרים רואים אין דעתם להבחין אם נטמא או לא, דסומכין על זה שישאלוהו והוא בחזקת נאמנותו, והשתא דליתיה קמן ס"ד דאינם נאמנים, קמ"ל דאעפ"כ מאחר שמעידים בבירור הרי אלו נאמנים.

[3] ובלב אריה כתב בזה דבר מחודד, דהתוס' כאן נקטו מחמת הקושי דמה איכפ"ל דליתיה קמן אפילו ספק הוה מ"מ הוה ספק טומאה ברה"ר ונקטו התוס' דאפשר דאיירי הכא בבמה שנחשבת רה"י, שאין ידנה כהעזרה בהר הבית שהוא כרה"ר. והנה בניזיר מבואר דשני נזירים ובא אחד ואמר ראיתי א' מכם שנטמא שניהם מביאים קרבן, וקפריך הא שני נזירים והא' המעיד להם הוו שלשה, וא"כ הוה ספק טומאה ברה"ר וכו', ומבואר דג' בנ"א נחשבים רה"ר לגבי ספק טומאה. וה"נ האי היתרא דאחרים רואים אותו לא הוה מחמת עדותם, דבזה אפשר דלא מהני כיון דלאו אדעתייהו, אלא בזה שהם קיימים שם הוה השותט והם הרואים ג', והוה רה"ר אף בבמה שספיקו טהור, אך אין זה פשטות לשון המשנה דמשמע דמדן עדות קאתינא כאן.

42. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף ב עמוד ב

ודליתיה קמן דנשייליה. מלשון המשנה 'אם אחרים רואין אותו' משמע דבעינן שני עדים, וטעמא דמילתא דכיון דע"א ל"מ נגד חזקה כ"ש דנגד רוב אינו נאמן, דהא רובא וחזקה רובא עדיף. וכאן דאיכא רוב שנגע הטמא בבשר כמבואר בתוספות לכך בעינן שנים. אך הפני יהושע הקשה דמעשים בכל יום שע"א נאמן לומר על בשר א' שכשר מתוך י' טרפות, ואיך נאמן כנגד רוב. ובש"ש ש"ו פ"ז תירץ דיש לחלק בין רובא דליתא קמן לרובא דאיתא קמן, דברובא דאיתא קמן אין הע"א מתנגד לרוב אלא רק מברר מי האסור ונאמן, אך ברובא דליתא קמן דדברי העד מתנגדים לרוב אינו נאמן.

43. ספר שערים מצויינים בהלכה-חולין ב:

שהשחיטה כשרה בזרים. כתב בשער המלך
(ביאת מקדש פ"ו ה"י) דאע"ג
דשחיטה כשרה בזר, מ"מ כששחט הזר בשבת
חייב. אבל בתשו' חכם צבי (סי' מד ד"ה
תשובה) משמע, דכיון שהותר לו לשחוט, ה"נ
הותר לו לשחוט בשבת. וברש"ש במס' יבמות
(לג: ד"ה זר) הביא ראיה לזה מדתנן במס'
פסחים (סד:) גבי קרבן פסח, שחט הישראל
וקבל הכהן, ופריך הש"ס לא סגי' דלאו
ישראל הוא, ומשני הא גופא קמ"ל דשחיטה
בזר כשרה, ותנן שם להלן כמעשהו בשבת כך
מעשהו בחול, ומשמע דאכולהו קאי, שגם
בשבת שחט הזר. ואני מצאתי בהדיא בחי'
הרשב"א לקמן (ג.) שמפרש הא דאמרי' במס'
פסחים (סו.) גבי י"ד שחל בשבת שכל אחד
הביא סכיניו ומי שפסחו טלה תוחבו בצמרו
ומי שפסחו גדי קושרו בין קרניו, דלא בעינן
כלי שרת, וטעמא דמילתא דכיון שהשחיטה
כשרה בזרים, כל אחד בסכיניו הוא שוחט כו',
ומוכח בהדיא דהא דשחיטה כשרה בזר מיירי
גם בשבת. אולם יש לחלק, דדוקא בקרבן
פסח דמחויב בה כל אחד מישראל מותר להזר
לשחוט, משא"כ בקרבן ציבור, הגם שיש לכל
אחד מישראל חלק בה, מ"מ החוב מוטל על
הכהנים, ועי' בהגה' חשק שלמה למס' מנחות
(יט.) דבקרבת פסח או קרבן יחיד, המצוה
שהשחיטה יהיה בהבעלים. אבל עי' ברמב"ם
(ביאהמ"ק פ"ט ה"ו) שכתב, שחיטת הקדשים
כשירה בזרים, אפי' קדשי קדשים בין קדשי
יחיד, בין קדשי ציבור. ומשמע קצת שאין
חילוק בזה. ובמאירי במס' יומא (מב. ד"ה
שחיטת) כתב, שחיטת כל הקדשים כשרה בזר

אפי' לכתחילה, חוץ מן התמיד שצריכה כהן
לכתחילה, וכן שחיטת פרו של כה"ג ושחיטת
פרה אדומה כו' עי"ש. ובעיקר הענין אי מותר
לזר לשחוט בשבת, ע"ע בערוך לנר במס'
יבמות (שם) ובתשובה מאהבה (ח"ב או"ח סי'
רסז) וישועות מלכו (פסוהמ"ק פ"א ה"ב).